

з'ясувати для себе і читача свої таємні почування. Звідси його увага до звукової організації ліричного тексту (її ми відчуваємо у майстерних українських перекладах преверівської лірики) – до різнорівневих повторів (анафор, алітерацій, асонансів). Розшифрування парадигми «дитина – дитинство – дитинність» вимагає у сучасного читача активної співтворчості і неможливе поза множинністю інтерпретацій.

Література:

1. Коцюбинська М. Дивосвіт Жака Превера. *Превер Ж. Видовище*. К.: Основи, 1993. С. 5-26.
2. Превер Ж. Видовище. К.: Основи, 1993.
3. Сюрреалізм. *Літературознавча енциклопедія: У 2 т.* / Автор-уклад. Ковалів Ю.І. Т. 2. К.: Академія, 2007. С. 452-454.
4. Тамарченко Н. *Поэтика*. М.: Intrada, 2008. 358 с.
5. *Трое цуценьят покидають Париж*. К.: Веселка, 1991.

**КОНТЕКСТ ПАРИЗЬКОЇ КОМУНИ ЯК КЛЮЧ ДО
ІНТЕРПРЕТАЦІЇ АВТОРСЬКОЇ СТРАТЕГІЇ НОВЕЛИ МИКОЛИ
ХВИЛЬОВОГО «Я (РОМАНТИКА)»**

Руденко М.І.

*кандидат філологічних наук,
викладач кафедри української мови,
Тернопільський національний медичний університет
ім. І.Я. Горбачевського МОЗ України
м. Тернопіль, Україна*

Зміни ідеологічних чи психологічних парадигм завжди виявляються також через художній наратив. Розглядаючи художній спадок Миколи Хвильового в руслі модерної стильової течії, ми оцінюємо його як протест проти метанаративних догм минулого. Через обрану ним наративну стратегію письменник експериментує на кількох рівнях – наративного дискурсу, типології героя та текстуальної взаємодії.

Попри значні напрацювання останніх десятиліть у царині досліджень українського модернізму загалом та творчості Миколи Хвильового зокрема це полістильове явище усе ще потребує докладного аналізу на усіх рівнях тексту. Від О.Білецького, С.Єфремова, Є.Маланюка, Ю.Меженка і до В.Агеєвої, Ю.Безхутрого, Т.Бондарєвої, О.Галети, Т.Гундорової, С.Журби, М.Сулими, Л.Плюща, О.Романенко, М.Руденко, О.Соловєя, В.Фащенко, І.Цюпак здійснено дослідження різних аспектів творчості письменника. Однак особливості поезики митця недостатньо опрацьовані, зокрема ідеологічний (у розумінні У.Еко) та естетичний контекст доби дають нам власні ключі до прочитання новелістичної спадщини Миколи Хвильового.

У новелі «Я (Романтика)» можна відчитати відсилання до різноманітних текстів. Серед них – діалог з новелою Михайла Коцюбинського стосовно манери імпресіоністичного відображення дійсності через епіграф «Цвітові яблуні», євангельські мотиви, мітологічні корені образу вовка. Усе це дозволяє зацікавленому читачеві по-іншому інтерпретувати сюжет та ідейне наповнення твору.

Ю.Безхутрий, автор монографічного дослідження художнього спадку М.Хвильового, розглядаючи новелу, звернув увагу на її алюзивні зв'язки з Паризькою комунною. «Освячена авторитетом Марксових відгуків про неї, вона сприймалася не лише як прихід до влади пролетаріату і встановлення його диктатури, але і як зразок, гідний наслідування, вияв героїзму, мужності і самопожертви» [2, с.282]. Як зазначає вчений, міфологізація Паризької комунни відбувалася в українській літературі і в перші пореволюційні роки, як-от: поема В.Сосюри «1871 рік». Сьогодні, однак, фахівці з історії держави і права бачать її «відчайдушною спробою революційних фанатиків шляхом насилля і терору втілити в життя ідеї французьких утопістів». [3, с.216].

Уже з першого рядка новели ми бачимо натяк допитливому читачу:

– *«З далекого туману, з тихих озер загірної комунни шелестить шелест: то йде Марія».* (напівжирний шрифт у цитатах тут і надалі наш – М.Р.) [4, С. 322]

На думку Р.Барта, «Текст треба розглядати не як завершений, закритий продукт, а як прогрес продукування, «підключений» до інших текстів, інших кодів (це і є *інтертекстуальність*), і за допомогою цього артикулюється в суспільстві та історії не способами визначення, а цитування». [1, с.385]

Образ загірної комунни знаходимо і в інших творах митця. Вочевидь для письменника він є наскрізним концептом, який складає важливу частину семантичного поля художнього світу Хвильового і вимагає докладного аналізу. Однак вже при попередньому прочитанні впадає у вічі, що стосується він не лише культурного коду Паризької комунни, а й Французької революції загалом. Концепт ідейно відсилає до загальновідомого гасла «Свобода! Рівність! Братерство!». Однак на практиці, як відомо, частина тогочасного суспільства була позбавлена будь-яких прав, зокрема на справедливий суд, і була фізично знищена під час якобінського терору.

Для допитливого читача це нагадування раз по раз проступає із тексту, руйнуючи романтизовані уявлення про французьких і, відповідно, радянських комунарів. Адже Паризька комунна скасувала поліцію, жандармерію, їх функції виконували пролетарські батальйони Національної гвардії. Свобода захисту, прилюдний, однаковий для всіх суд з виборними суддями мали стати здобутком, але, попри задекларовані зміни, відбувалися репресії.

Протягом розвитку розповіді наратор поступово пускає читача у свій внутрішній світ. Його очима ми бачимо місце подій:

– *Помешкання наше – фантастичний палац: це будинок розстріляного шляхтича. Химерні портьєри, древні візерунки, портрети княжої фамілії.* [4, с.323]

Лакеї, які мовчазно і нечутно доносять вино з княжих погребів, пишні канапи, леопардові хутра, жирандолі і канделябри, а також глуха канонада, яка постійно звучить десь за містом, слугують нагадуваннями, проступають своєрідним палімпсестом Франції попередніх революційних подій. Знищити все старе дощенту, включно з людьми, що хоч трохи не підпадає під ідеали революції – девіз якобінців, і ось та сама картина змальовується вже в часи початку ХХ століття.

Ріки крові, що пролилися на площі Згоди, перетворюються на ріки крові, які породили новітні комунари. Наратор новели водночас є персонажем - главковерхом «чорного трибуналу комуни», який навіть не розрізняє підсудних, а називає їх безлико «Ікс» та без ліку номерує справи. Обивателі міста слушно називають їх садистами. Оповідач сам собі зізнається:

...Шість на моїй совісті?

*Ні, це неправда. Шість сотень,
шість тисяч, шість мільйонів –
тьма на моїй совісті!!! [4, с.326]*

М. Хвильовий вживає у тексті маркери, які відсилають нас до сучасної йому революції: чека, комунізм, ревком, главковерх, штаб Духоніна. Проте, як слушно зауважив Ю.Безхутрий, письменник показує усе під зовсім іншим, ніж одобрений офіційною ідеологією, кутом зору: «революція не очищаюча злива над світом, а кров, насилля і смерть; комунізм не безхмарне щасливе майбутнє, а примарна ілюзія, туманна й невідома, яка, проте, вимагає для себе безкінечних і конкретних людських офір» [2, с.255].

Вибір, який повинен зробити головний персонаж і водночас оповідач, руйнує його душу. Моральна катастрофа, непростий вчинок – вбивство рідної матері в ім'я революції – розколюють «Я». Читачам уже не потрібна кінцівка життєвої історії персонажа, його головна загадка виноситься за межі тексту. Революція – чи Французька, чи в радянській республіці – пройшла один і той самий шлях.

Як сказав у темниці Дантон, «Революція, як Сатурн, пожирає своїх дітей». Ось так, відсилаючи до загальновідомих історичних реалій, митець зумів передати жахливий гнітючий світ, трагедія якого у тому, що ніякої свободи, рівності і братерства насправді не сталося і не станеться, допоки це буде купуватися ціною крові.

У новелі «Я (Романтика)» цілком втілено модерне світобачення письменника. Залучення «чужого» голосу підпорядковується авторській стратегії. Він дискутує з попередниками та сучасниками, з несподіваної точки зору висвітлює давно звичні літературні і культурні образи та артефакти, історичні події, які відбулися давно, та ті, які щойно завершилися і лише формують свій міт. Усе це слугувало виховуванню нового типу читача – допитливого та змисливого.

Література:

1. Барт Р. Текстуальний аналіз Е. По / Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно – критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. Л.: Літопис, 1996. С. 385-405.
2. Безхутрий Ю. М. Хвильовий: проблеми інтерпретації. Харків. Фоліо. 2003. 495 с.
3. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. К. Юрінком Інтер. 2006. 400 с.
4. Хвильовий М. Я (Романтика). Хвильовий М. Твори: У 2 т. К. Дніпро. 1990. Т. 1: Поезія. Оповідання. Новели. Повісті / Упоряд. М. Г. Жулинського, П. І. Майданченка; Передм. М. Г. Жулинського. С. 322-339 с.

PETER STEPHEN DU PONCEAU AND HIS STUDY OF AMERICAN INDIAN LANGUAGES

Шонь О.Б.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Foreign languages learning is inseparable from learning history and culture of the corresponding language communities. These, as well as the connections existing between them, provide the important insight into the development of the languages and the processes that shaped them. People who contributed to the development of theoretical studies of languages are also of particular importance.

Among the linguists of the 18-19th centuries that made a considerable contribution to the development of language studies a special place should be assigned to Peter Stephen Du Ponceau (June 3, 1760 – April 1, 1844), a French-American linguist, philosopher, diplomat and lawyer. Born Pierre-Étienne du Ponceau in Saint-Martin-de-Ré, France, he left the country at the age of 17 and moved to the revolutionary America as secretary of Friedrich Wilhelm von Steuben who was hired as a Continental Army drillmaster. Because of serious illness he had to resign after a brief period of service at the Army headquarters and after his health improved Pierre-Étienne, now Peter Stephen, settled in the new country and dedicated himself to the civil service.

In his research of Du Ponceau's life, William A. Tieck states that throughout his life he maintained a profound avocational interest in the arts and sciences and especially in philology, his contributions to such fields as the languages of the North American Indian and the writing system of the Chinese bringing him international recognition [3, p. 52]. In his later years he served as president of the American